

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ СВІТУ І ТИХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

© 2015 ХАУСТОВА В. Є.

УДК 338.48

Хаустова В. Є.

Глобальні тенденції розвитку промисловості в розвинутих країнах світу і тих, що розвиваються

Статтю присвячено аналізу глобальних тенденцій розвитку промисловості в розвинутих країнах світу і тих, що розвиваються. Наведене дослідження базується на даних міжгалузевих балансів по 38 країнах за період 1996–2011 рр. За визначеними групами країн досліджено: динаміку та структуру обсягів світового виробництва промислової продукції, питому вагу промисловості, динаміку та структуру обсягів експорту промислової продукції, динаміку експортоорієнтованості промислового виробництва, динаміку ємності внутрішнього ринку промислової продукції, структуру споживання промислової продукції, динаміку та структуру ВВП високотехнологічних галузей промисловості, динаміку питомої ваги ВВП високотехнологічних галузей у ВВП світової промисловості. Сформовано рейтинги 20 найбільших: виробників, експортерів та імпортерів промислової продукції у світі, країн-лідерів за ємністю внутрішнього ринку промислової продукції, країн-лідерів за рівнем імпортозалежності внутрішнього ринку промислової продукції у світі, країн-лідерів за обсягами ВВП високотехнологічних галузей промисловості. На підставі проведеного аналізу доведено, що розвиток промисловості у країнах, що розвиваються, відбувається вищими, порівняно з розвинутими країнами, темпами. Високі темпи розвитку промисловості країн, що розвиваються, забезпечені, у першу чергу, зростанням ємності їх внутрішніх ринків. При цьому збереження високого рівня активності на міжнародному ринку продукції промислового виробництва поки ще дозволяє розвинутим країнам світу втримувати провідні позиції рейтингів. Серед країн, що розвиваються, найбільш промислово розвинутими вважаються Корея, Китай та Індія, а серед розвинутих – Німеччина, Японія та США. Суттєва перевага розвинутих країн світу простежується у сфері виробництва високотехнологічної продукції. Навіть враховуючи перевагу в темпах зростання ВВП високотехнологічних галузей промисловості у країнах, що розвиваються, їх частка у загальносвітовому обсязі залишається поки що значно меншою.

Ключові слова: промисловість, промисловий сектор, промислове виробництво, промислова продукція, розвиток, розвинуті країни, країни, що розвиваються, високотехнологічні галузі промисловості

Рис.: 11. Табл.: 7. Бібл.: 16.

Хаустова Вікторія Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник, відділ інноваційного розвитку та конкурентоспроможності, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

Email: v.khaust@gmail.com

УДК 338.48

UDC 338.48

Хаустова В. Е. Глобальные тенденции развития промышленности в развитых и развивающихся странах мира

Статья посвящена анализу глобальных тенденций развития промышленности в развитых и развивающихся странах мира. Исследование базируется на данных межотраслевых балансов по 38 странам за период 1996–2011 гг. По выделенным группам стран исследованы: динамика и структура объемов мирового производства промышленной продукции, удельный вес промышленности, динамика и структура объемов экспорта промышленной продукции, динамика экспортоориентированности промышленного производства, динамика емкости внутреннего рынка промышленной продукции, структура потребления промышленной продукции, динамика и структура ВВП высокотехнологических отраслей промышленности, динамика удельного веса ВВП высокотехнологических отраслей в ВВП мировой промышленности. Сформированы рейтинги 20 крупнейших: производителей, экспортеров и импортеров промышленной продукции в мире, стран-лидеров по емкости внутреннего рынка промышленной продукции, стран-лидеров по уровню импортозависимости внутреннего рынка промышленной продукции в мире, стран-лидеров по объемам ВВП высокотехнологических отраслей промышленности. На основании проведенного анализа доказано, что развитие промышленности в развивающихся странах происходит более высокими, по сравнению с развитыми странами, темпами. Высокие темпы развития промышленности в развивающихся странах обеспечены, в первую очередь, ростом емкости их внутренних рынков. При этом сохранение высокого уровня активности на международном рынке продукции промышленного производства пока еще позволяет развитым странам удерживать ведущие позиции

Khaustova V. Ye. The Global Trends of the Industrial Development in Developed and Developing Countries

The article analyzes the global trends in the industrial development both in developed and developing countries. The study is based on the data of interbranch balances for 38 countries over the period of 1996–2011. In the selected groups of countries there have been studied: the dynamics and structure of the world industrial output, share of industry, dynamics and structure of the volume of industrial exports, dynamics of export orientation of the industrial production, dynamics of capacity of the domestic market for industrial products, structure of consumption of industrial products, dynamics and structure of the GDP of high-tech industries, dynamics of the share of the GDP of high-tech industries in the world industry GDP. There have been formed the rankings of top 20 producers, exporters and importers of industrial products in the world, leading countries in terms of capacity of the domestic market for industrial products, leading countries in terms of import dependence of the domestic market for industrial products in the world, leading countries in terms of the GDP volume of high-tech industries. Based on the conducted analysis it has been proved that the development of industry in developing countries is taking place in higher, as compared with developed ones, pace. High rates of industrial development in developing countries are ensured, first of all, by increasing their domestic market capacity. At the same time maintaining a high level of activity in the international market for industrial products still allows developed countries to keep the leading positions in rankings. The most industrially developed countries among the developing ones are Korea, China and India, and those among the developed countries are Germany, Japan and the United States. A significant advantage of the developed countries is observed in the production

рейтингів. Среди развивающихся стран наиболее промышленно развитыми являются Корея, Китай и Индия, а среди развитых – Германия, Япония и США. Существенное преимущество развитых стран мира наблюдается в сфере производства высокотехнологической продукции. Даже учитывая преимущество в темпах роста ВВП высокотехнологических отраслей промышленности в развивающихся странах, их доля в общем мировом объеме остается пока значительно меньшей.

Ключевые слова: промышленность, промышленный сектор, промышленное производство, промышленная продукция, развитие, развитые страны, развивающиеся страны, высокотехнологические отрасли промышленности

Рис.: 11. Табл.: 7. Библ.: 16.

Хаустова Виктория Евгеньевна – кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник, отдел инновационного развития и конкурентоспособности, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 эт., Харьков, 61022, Украина)

Email: v.khaust@gmail.com

of high-tech products. Even considering the advantage in the GDP growth of high-tech industries in the developing countries, their share in the world total output is still significantly smaller.

Keywords: industry, industrial sector, industrial production, industrial products, development, developed countries, developing countries, high-tech industries

Pic.: 11. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 16.

Khaustova Viktoriia Ye. – Candidat of Science (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Department of Innovative Development and Competitiveness, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (pl. Svobody, 5, Derzhprom, 7 pidyizd, 8 poverkh, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Email: v.khaust@gmail.com

Вступ. Промисловий сектор будь-якої країни світу є важливою складовою, що забезпечує її сталий соціально-економічний розвиток і відіграє важливу роль у досягненні стабільного нарощування показників національного багатства і забезпеченні національної безпеки.

Протягом останніх десятиліть у практиці економічної діяльності та науці переважала думка про неминучість переходу економік практично всіх розвинутих країн світу і тих, що розвиваються, до моделі постіндустріального розвитку, але світова фінансова криза 2007–2009 рр. показала всю хибність цієї теоретичної моделі, – без розвинутого промислового сектора економіка будь-якої країни світу, включаючи розвинуті, є нестійкою і не має підґрунтя для динамічного та безкризового розвитку.

Ця проблема актуальна і для економіки України. У промисловості країни продовжується процес деіндустріалізації, у занепаді знаходиться багато підгалузей промисловості, а технологічна база промислового комплексу відповідає третьому та четвертому технологічним укладам, тоді як у провідних країнах світу здійснюється перехід до шостого технологічного укладу.

Проблемам розвитку промислового сектора присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Так, необхідно виділити роботи: О. Амоші, І. Булеєва, В. Вишневського, В. Гейця, М. Кизима, М. Якубовського, Ю. Кіндзерського, а також О. Сухарева, С. Бодрунова, В. Демет'єва, В. Полтеровича, О. Татаркіна, А. Amsden, О. Budzinski, Н.-J. Chang, Р. Krugman, J. Lin, D. Rodrick, J. Foreman-Peck та ін. [1–10].

У той же час зазначена проблематика внаслідок її важливості, складності та взаємозалежності з цілим колом інших соціально-економічних процесів, залишається у полі постійної уваги дослідників.

Як свідчить світова практика, існують суттєві відмінності та особливості розвитку промисловості у країнах світу, що визначає їх соціально-економічний розвиток та місце у світогосподарських зв'язках. Отже, дослідження, спрямовані на аналіз глобальних тенденцій розвитку промисловості країн світу, залишаються вкрай актуальними.

Мета статті полягає у визначенні основних тенденцій та особливостей розвитку промисловості в розвинутих країнах світу і тих, що розвиваються.

Для досягнення поставленої мети було досліджено тенденції розвитку промисловості [11; 12] на основі даних міжгалузевих балансів по 38 країнах за період 1996–2011 рр. [15].

Викладення основних результатів дослідження. Аналіз динаміки світового виробництва у 2006–2014 рр. свідчить про наявність нестійкої тенденції до зростання виробництва з поступовим зниженням темпів з 4,1 % до 2,7 % (табл. 1).

За досліджуваний період середні темпи зростання виробництва на рік спостерігалися у країнах, що розвиваються, – 5,7 % і в розвинутих країнах – 1,1 % при 2,4 % – у цілому в світі.

Як свідчить динаміка обсягів світового виробництва промислової продукції в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються, наведена на рис. 1, середні значення по-

Таблиця 1

Динаміка світового виробництва у 2006 – 2014 рр., % [13; 14]

Регион	Рік									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Увесь світ	4,1	4,0	1,5	-2,1	4,1	2,8	2,3	2,3	2,7	
Розвинуті країни	2,8	2,5	0,0	-3,7	2,6	1,4	1,1	1,3	1,8	
Країни, що розвиваються	7,7	8,0	5,4	2,6	7,8	6,0	4,7	4,6	4,7	

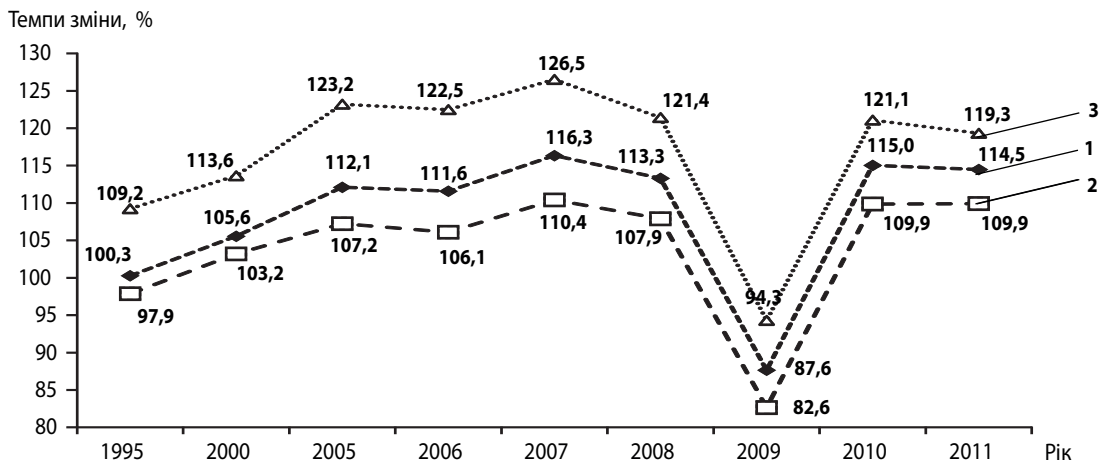

Рис. 1. Динаміка обсягів світового виробництва промислової продукції в 1995–2011 рр. [15]:
1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

казника обсягів виробництва промислової продукції у світі становило 106,4 %. Незначне (менше 4 %) скорочення темпів зростання обсягу виробництва промислової продукції у світі простежувалось у 1997, 1998 та 2001 рр. Найбільш відчутним (12,4 %) було скорочення цього показника у 2009 р.

Наведені на рис. 1 дані свідчать, що нарощування обсягів виробництва промислової продукції у країнах, що розвиваються, відбувалося значно активніше, ніж у розвинутих країнах. Варто також зазначити, що прояв кризових

явищ в економіці також був менш відчутним для промисловості країн, що розвиваються. Скорочення темпів зростання обсягів виробництва промислової продукції цієї групи країн у 2009 р. становило 5,7 %, у той час як у розвинутих країнах – 17,4 %.

У результаті стабільно вищих темпів зростання обсягів виробництва промислової продукції у країнах, що розвиваються, їх частка в загальному обсязі світового промислового виробництва збільшилася з 20,3 % у 1995 р. до 50,6 % у 2011 р. (рис. 2).

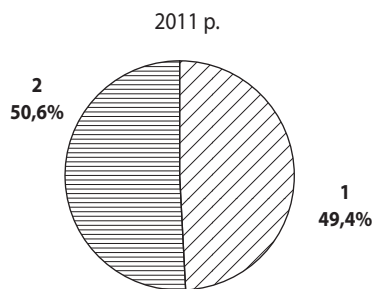

Рис. 2. Структура світового виробництва промислової продукції в 1995 і 2011 рр. [15]:
1 – розвинуті країни світу; 2 – країни, що розвиваються

Як свідчить рейтинг країн, що увійшли до переліку ТОП-20 найбільших виробників промислової продукції за підсумками 2011 р., який наведено в табл. 2, найбільшими виробниками промислової продукції у світі були Китай, США та Японія. Їх сукупна частка у загальному обсязі світового промислового виробництва становила 53,7 %.

Більшість країн (12), з-поміж тих, що увійшли до переліку ТОП-20 найбільших виробників, належать до групи розвинутих. Питова вага розвинутих країн у загальному обсязі виробництва промислової продукції ТОП-20 країн-лідерів скоротилася з 80,7 % у 1995 р. до 49,9 % у 2011 р.

Значущість промислового виробництва в економічному розвитку різних країн світу суттєво відрізняється. Аналіз динаміки питомої ваги промисловості у світовій економіці в 1995–2011 рр., наведеної на рис. 3, показав, що середній її рівень за досліджуваний період становив 33,8 %.

У цілому питова вага промисловості в економіці країн, що розвиваються, майже вдвічі перевищує середній показник розвинутих країн.

За період, що аналізується, значення відповідного показника в розвинутих країнах зменшилося з 32,9 % до 28,7 %, а у країнах, що розвиваються, – навпаки збільшилося з 45,4 % до 50,2 %.

Аналіз динаміки обсягів світового експорту промислової продукції протягом 1995–2011 рр. показав наявність позитивної динаміки (рис. 4). Скорочення загальносвітового експорту промислової продукції було відзначено лише у 2001 та 2009 рр.

Нарощування обсягів експорту промислової продукції у країнах, що розвиваються, відбувалося значно вищими темпами, ніж у розвинутих країнах. Середньорічні темпи зростання експорту промислової продукції у розвинутих країнах за період 1995–2011 рр. становив 105,9 %, а у краї-

Таблиця 2

Рейтинг ТОП-20 найбільших виробників промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000		2005		2011	
	Обсяг виробництва, млн дол.	Ранг	Обсяг виробництва, млн дол.	Ранг	Обсяг виробництва, млн дол.	Ранг	Обсяг виробництва, млн дол.	Ранг
<i>Розвинуті країни</i>								
США	3 890 146	1	4 803 191	1	5 535 425	1	6 192 449	2
Японія	3 555 945	2	3 014 882	2	3 018 525	3	3 946 871	3
Німеччина	1 539 174	3	1 251 774	4	1 907 442	4	2 644 505	4
Італія	807 300	6	789 363	5	1 194 089	5	1 411 822	6
Франція	855 336	5	757 404	6	1 087 188	6	1 407 738	7
Канада	360 395	11	496 096	9	700 608	9	1 109 754	11
Велика Британія	709 194	7	753 881	7	957 767	8	965 887	12
Іспанія	395 025	10	379 392	12	667 231	10	858 637	13
Австралія	207 180	16	205 436	15	368 003	15	729 537	15
Нідерланди	259 936	13	229 188	14	354 519	16	531 750	17
Бельгія	200 236	17	172 445	18	249 907	18	344 403	19
Швеція	162 106	19	165 166	19	235 242	19	339 331	20
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Китай	1 037 499	4	1 658 391	3	3 780 784	2	13 029 806	1
Корея	529 365	8	580 153	8	971 774	7	1 626 564	5
Індія	329 721	12	369 256	13	653 668	11	1 399 375	8
Бразилія	456 622	9	406 024	11	641 242	12	1 396 527	9
Росія	242 894	14	184 937	17	549 708	14	1 330 425	10
Мексика	240 698	15	460 312	10	579 387	13	809 889	14
Туреччина	164 546	18	199 532	16	349 202	17	547 241	16
Польща	103 880	21	118 246	20	227 754	20	409 720	18

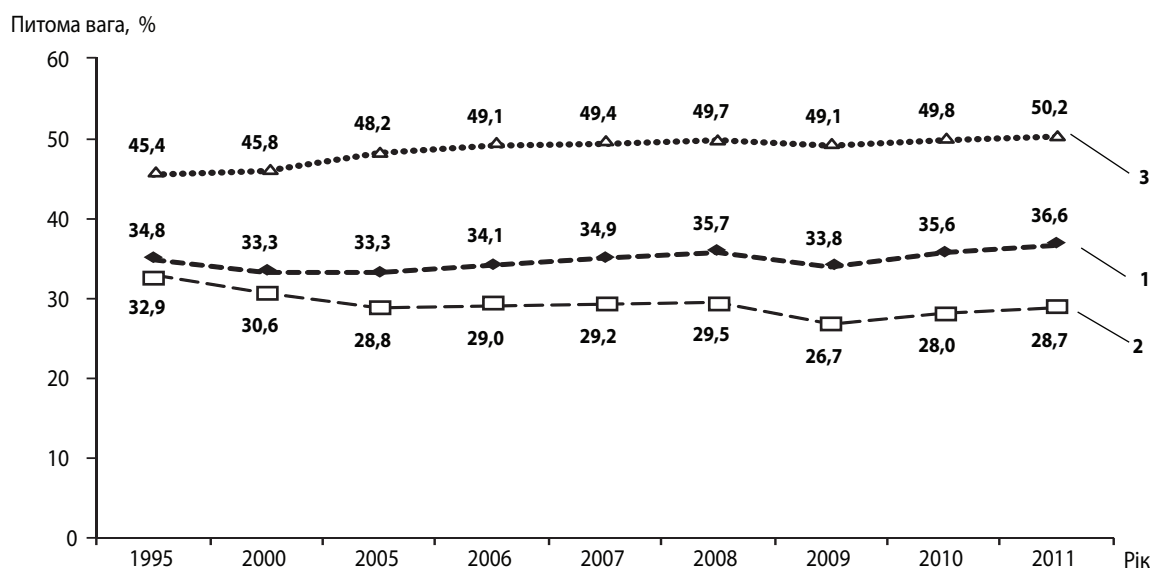

Рис. 3. Динаміка питомої ваги промисловості у світовій економіці в 1995–2011 рр. [15]:

1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

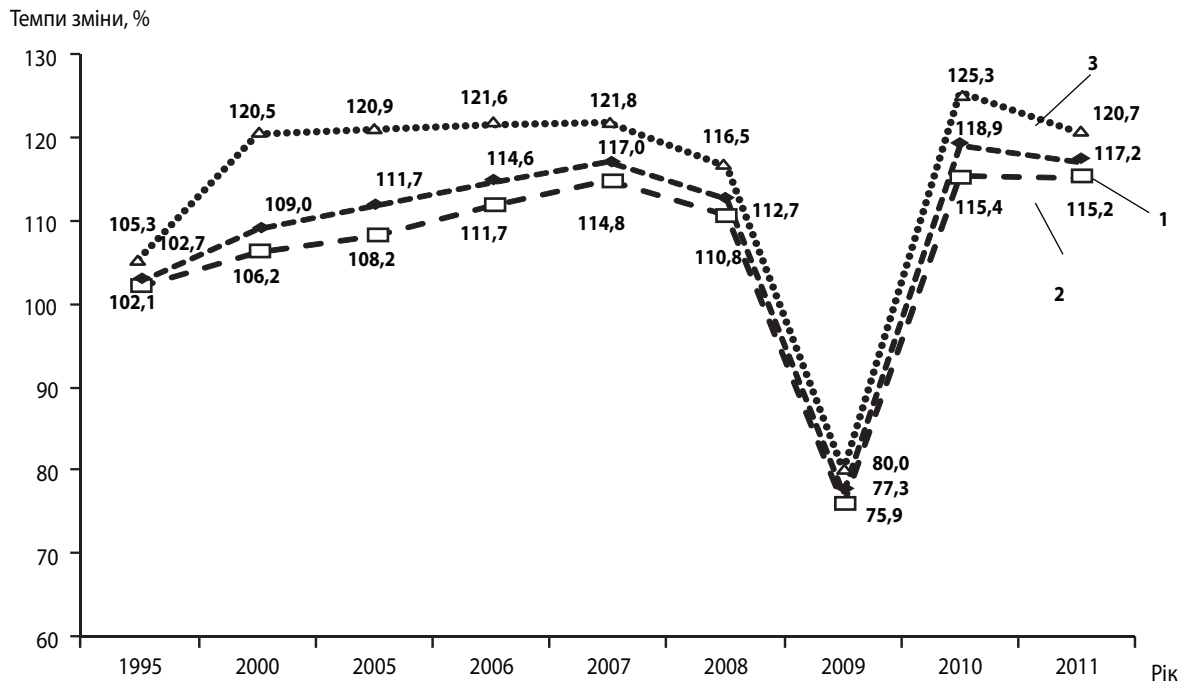

Рис. 4. Динаміка обсягів світового експорту промислової продукції в 1995–2011 рр. [15]:
1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

нах, що розвиваються, – 113,7 %. Крім того, скорочення експорту продукції промислового виробництва, яке відбулося у 2009 р., у розвинутих країнах склало 24,1 %, а у країнах, що розвиваються, – 20,0 %.

Тривале збереження високих темпів зростання обсягів експорту промислової продукції із країн, що розвиваються, забезпечило зростання їх частки в загальному світовому обсязі з 17,0 % у 1995 р. до 38,3 % у 2011 р. (рис. 5).

Рейтинг країн, які увійшли до переліку 20 найбільших світових експортерів промислової продукції за підсумками 2011 р., наведено в табл. 3. Як видно з наведених у таблиці даних, найбільшими експортерами промислової продукції у 2011 р. були Китай, Німеччина та Японія, сукупна частка яких у загальному обсязі промислового експорту у світі становила 38,5 %.

Більше ніж половина країн серед тих, що увійшли до переліку найбільших експортерів, належать до групи розвинутих. Питома вага розвинутих країн у загальному обсязі експорту промислової продукції ТОП-20 країн-лідерів скоротилася з 85,9 % у 1995 р. до 65,4 % у 2011 р.

Частка експорту трьох найбільших країн у відповідні роки змінювалася в межах 34,8–39,2 %. Стрімке зростання обсягів експорту продукції промислового виробництва з Китаю (у 12,6 разів протягом 1995–2011 рр.) забезпечило цій країні переміщення з дев'ятої позиції рейтингу на першу. Статус найбільшого експортера промислової продукції у світі Китай уперше отримав у 2009 р. після різкого (на 26,5 %) скорочення експорту з Німеччини.

Питома вага експорту в загальному світовому обсязі виробництва промислової продукції (експортоорієнтованої) зростає з 21,4 % у 1995 р. до 26,0 % у 2011 р. (рис. 6). Максимальний рівень цього показника (28,0 %) спостерігався у 2007 р.

Наведені на рис. 6 дані дають підстави стверджувати про суттєве переважання рівня експортоорієнтованості промислового виробництва в розвинутих країнах порівняно з країнами, що розвиваються.

Варто зазначити, що стрімке зростання показника експортоорієнтованості промислового виробництва в розвинутих країнах відбувалося одночасно зі скороченням

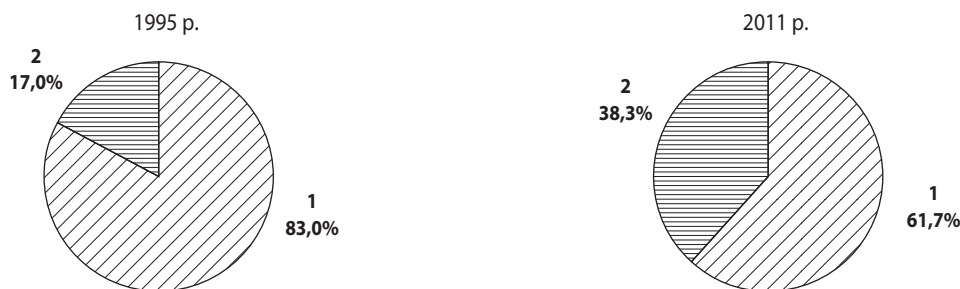

Рис. 5. Структура світового експорту промислової продукції у 1995 і 2011 рр. [15]:
1 – розвинуті країни світу; 2 – країни, що розвиваються

Таблиця 3

Рейтинг ТОП-20 найбільших експортерів промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000		2005		2011	
	Обсяг експорту, млн дол.	Ранг	Обсяг експорту, млн дол.	Ранг	Обсяг експорту, млн дол.	Ранг	Обсяг експорту, млн дол.	Ранг
<i>Розвинуті країни</i>								
Німеччина	515 529	1	539 789	2	960 309	1	1 391 659	2
США	489 615	2	640 242	1	736 562	2	1 151 664	3
Японія	400 490	3	411 471	3	519 330	4	706 706	4
Франція	265 943	4	288 848	4	424 465	5	560 771	5
Італія	220 087	6	227 054	7	352 823	6	496 038	7
Велика Британія	241 901	5	278 441	5	348 919	8	437 236	8
Канада	179 750	7	272 552	6	351 133	7	416 347	9
Нідерланди	153 436	8	146 228	10	229 250	10	376 515	10
Іспанія	86 802	12	108 512	13	184 840	12	289 146	13
Бельгія	136 074	10	121 360	12	188 209	11	268 502	14
Австралія	48 638	16	59 985	16	108 391	18	252 257	15
Швеція	78 775	13	86 967	14	128 613	15	178 534	19
Австрія	48 533	17	56 045	18	104 921	19	153 826	20
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Китай	140 748	9	223 056	8	693 504	3	1 769 155	1
Корея	119 506	11	161 887	9	277 036	9	526 691	6
Мексика	61 657	14	135 623	11	179 045	13	300 092	11
Росія	48 256	18	58 654	17	141 680	14	299 490	12
Індія	32 862	22	53 005	19	109 528	16	243 225	16
Бразилія	43 615	19	50 525	20	108 485	17	215 321	17
Польща	25 649	23	34 532	24	91 402	21	182 155	18

Експортоорієнтованість, %

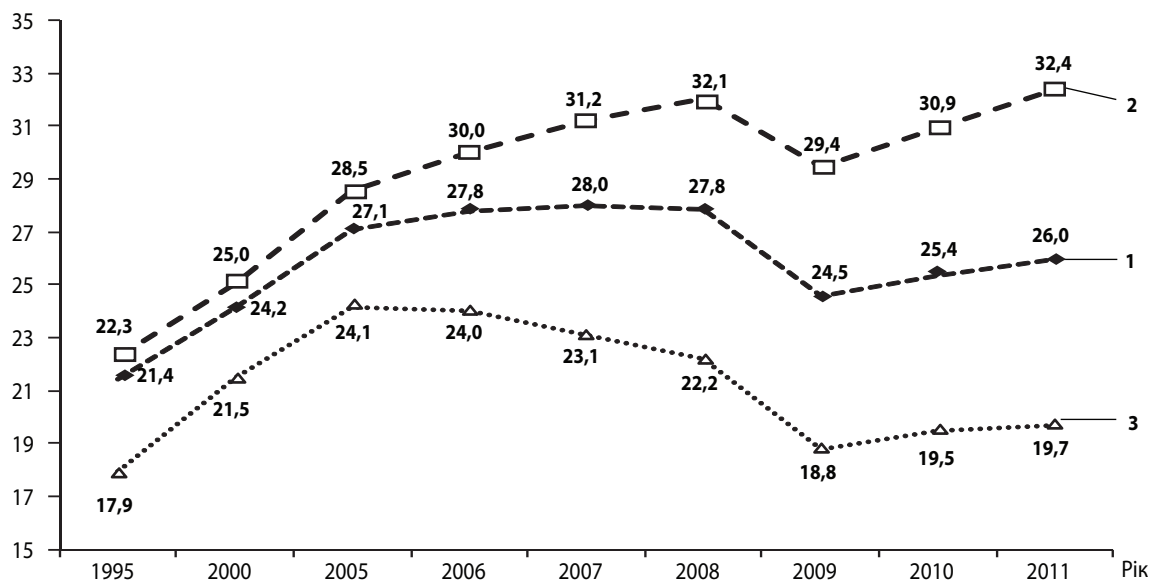

Рис. 6. Динаміка експортоорієнтованості світового промислового виробництва в 1995–2011 рр. [15]:

1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

цього показника у країнах, що розвиваються. Враховуючи темпи зростання обсягів виробництва промислової продукції цих груп країн (див. рис. 1), можна стверджувати, що внутрішні ринки промислової продукції розвинутих країн є більш насиченими. Це приводить до необхідності пошуку зовнішніх ринків збуту продукції промисловості.

Низький, порівняно з розвинутими країнами, рівень експортоорієнтованості промислового виробництва країн, що розвиваються, пов'язаний зі значними темпами зростання внутрішнього ринку (рис. 7).

Тривалий час лідерство за показником ємності внутрішнього ринку промислової продукції зберігалося за США. Відповідний рейтинг ТОП-20 країн-лідерів наведено в табл. 4. Як видно з даних таблиці, стрімке зростання ємності внутрішнього ринку промислової продукції Китаю (у 12,5 разів протягом 1995–2011 рр.) забезпечило цій країні переміщення з четвертої позиції рейтингу на першу.

Темпи зростання ємності внутрішнього ринку промислової продукції для розвинутих країн становили у середньому 103,5 %, а для країн, що розвиваються, – 112,8 %.

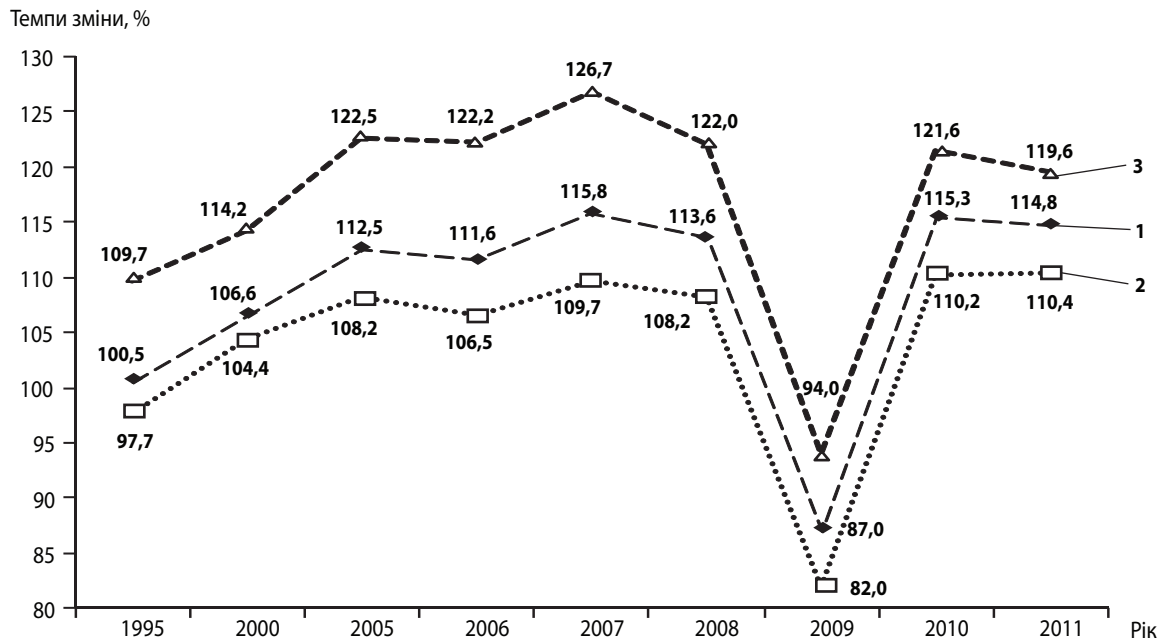

Рис. 7. Динаміка ємності внутрішнього ринку промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]:
1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

Таблиця 4

Рейтинг ТОП-20 країн-лідерів за ємністю внутрішнього ринку промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000		2005		2011	
	Ємність внутрішнього ринку, млн дол.	Ранг	Ємність внутрішнього ринку, млн дол.	Ранг	Ємність внутрішнього ринку, млн дол.	Ранг	Ємність внутрішнього ринку, млн дол.	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Розвинуті країни</i>								
США	4 112 430	1	5 294 241	1	6 366 747	1	7 046 276	2
Японія	3 441 716	2	2 922 559	2	2 946 972	3	3 959 879	3
Німеччина	1 431 968	3	1 155 340	4	1 651 907	4	2 328 836	4
Франція	832 889	5	744 211	7	1 094 696	6	1 472 308	7
Італія	768 862	6	775 571	5	1 185 657	5	1 411 923	8
Канада	330 155	12	446 281	10	644 518	11	1 106 062	11
Велика Британія	701 809	7	775 414	6	1 031 868	7	1 067 591	12
Іспанія	409 329	10	414 258	11	746 633	9	904 632	13
Австралія	210 227	16	208 361	15	377 721	15	711 580	15

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Нідерланди	233 647	15	205 243	16	299 389	17	446 672	17
Бельгія	183 577	17	163 807	18	237 002	18	339 476	19
Швеція	139 186	19	141 589	19	202 000	20	306 326	20
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Китай	1 020 137	4	1 646 745	3	3 676 270	2	12 780 207	1
Корея	525 963	8	557 912	8	923 706	8	1 551 708	5
Індія	331 314	11	376 080	13	700 001	10	1 506 099	6
Бразилія	463 577	9	411 943	12	608 205	12	1 409 678	9
Росія	249 009	13	167 401	17	522 726	14	1 336 818	10
Мексика	243 678	14	486 295	9	605 821	13	824 507	14
Туреччина	171 359	18	214 568	14	372 997	16	604 059	16
Польща	100 349	21	126 756	20	225 323	19	407 481	18

Менш відчутним було скорочення цього показника у 2009 р. для країн, що розвиваються.

Відносно вищі темпи зростання ємності внутрішнього ринку промислової продукції країн, що розвиваються, забезпечили зростання їх частки у загальносвітовому обсязі споживання з 20,4 % у 1995 р. до 49,6 % у 2011 р. (рис. 8).

Порівнюючи показники ємності внутрішніх ринків промислової продукції розвинутих країн і країн, що розвиваються, слід зазначити суттєве збільшення частки останніх у загальному обсязі ТОП-20 країн-лідерів з 19,5 % у 1995 р. до 49,2 % у 2011 р.

Серед країн, які наведені в табл. 4, найбільш інтенсивне зростання ємності внутрішнього ринку промислової продукції, окрім розглянутих, відбулося в Росії – у 5,4 разів, Індії – у 4,6 рази, Польщі – у 4,1 рази та Туреччині – у 3,5 рази. Варто зауважити, що ці країни належать до групи країн, що розвиваються.

Перелік 20 країн – найбільших імпортерів промислової продукції за період 1995–2011 рр. майже не зазнав змін (табл. 5).

Як видно з даних таблиці, до 2003 р. цей рейтинг очолювали США, Німеччина та Японія. Починаючи з 2003 р. Китай посідає третю, а з 2009 р. – другу позицію.

Найбільші темпи нарощування обсягу імпорту промислової продукції за період з 1995 р. по 2011 р. простежуються в Китаї – у 12,3 разів, Індії – у 10,2 разів та Польщі – у 8,1 разів.

Варто зазначити, що вісім із десяти найбільших імпортерів промислової продукції у 2011 р. належали до групи розвинутих країн.

Зіставлення показників ємності внутрішнього ринку з обсягами імпорту промислової продукції дозволило визначити перелік країн-лідерів за рівнем імпортозалежності (табл. 6).

Наведений у табл. 6 рейтинг очолюють розвинуті країни – Бельгія та Нідерланди. Рівень залежності від імпорту промислової продукції у зазначених країнах перевищує 65 %. Середнє значення цього показника для розвинутих країн та країн, що розвиваються, з-поміж наведених у рейтингу за 2011 р. був майже однаковим.

Аналіз динаміки світового ВВП високотехнологічних галузей промисловості в 1995–2011 рр., наведеної на рис. 9, показав, що середній темп розвитку високотехнологічних галузей промисловості у світі протягом 1995–2011 рр. становив 104,7 %. Найбільш активно за весь досліджуваний період розвиток високотехнологічних галузей відбувався у 2010–2011 рр.

Переважають темпи зростання ВВП високотехнологічних галузей промисловості країн, що розвиваються, простежується протягом усього періоду, який аналізувався. Середній темп зростання ВВП високотехнологічних галузей промисловості розвинутих країн за період 1995–2011 рр. становив 102,4 %, а країн, що розвиваються, – 112,0 %.

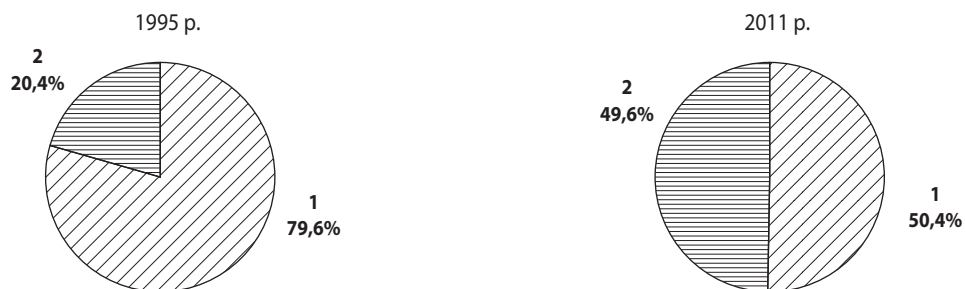

Рис. 8. Структура світового споживання промислової продукції в 1995 і 2011 рр. [15]:

1 – розвинуті країни; 2 – країни, що розвиваються

Таблиця 5

Рейтинг ТОП-20 найбільших імпортерів промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000		2005		2011	
	Обсяг імпорту, млн дол.	Ранг	Обсяг імпорту, млн дол.	Ранг	Обсяг імпорту, млн дол.	Ранг	Обсяг імпорту, млн дол.	Ранг
<i>Розвинуті країни</i>								
США	711 900	1	1 131 292	1	1 567 884	1	2 005 491	1
Німеччина	408 323	2	443 356	2	704 774	2	1 075 990	3
Японія	286 261	3	319 147	3	447 776	4	719 714	4
Франція	243 496	4	275 655	5	431 974	5	625 341	5
Велика Британія	234 516	5	299 974	4	423 020	6	538 940	6
Італія	181 649	6	213 262	7	344 390	7	496 139	7
Канада	149 510	7	222 737	6	295 042	8	412 654	9
Іспанія	101 106	12	143 378	10	264 242	9	335 141	11
Нідерланди	127 147	8	122 283	12	174 120	13	291 437	14
Бельгія	119 415	10	112 722	13	175 304	12	263 575	15
Австралія	51 685	17	62 911	15	118 109	15	234 300	16
Австрія	54 915	15	58 074	17	101 561	18	153 870	20
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Китай	123 387	9	211 409	8	588 990	3	1 519 556	2
Корея	116 104	11	139 646	11	228 968	10	451 835	8
Індія	34 455	20	59 829	16	155 860	14	349 949	10
Мексика	64 637	13	161 606	9	205 480	11	314 710	12
Росія	54 371	16	41 118	22	114 698	16	305 883	13
Бразилія	50 571	18	56 444	18	75 449	21	228 471	17
Туреччина	31 947	21	54 313	19	102 755	17	188 283	18
Польща	22 118	26	43 042	20	88 970	20	179 916	19

Таблиця 6

Рейтинг ТОП-20 країн-лідерів за рівнем імпортозалежності внутрішнього ринку промислової продукції у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000 р.		2005		2011	
	Імпортозалежність, %	Ранг	Імпортозалежність, %	Ранг	Імпортозалежність, %	Ранг	Імпортозалежність, %	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Розвинуті країни</i>								
Бельгія	65,05	1	68,81	1	73,97	1	77,64	1
Нідерланди	54,42	5	59,58	4	58,16	8	65,25	2
Данія	55,71	3	58,25	5	60,17	6	64,07	4
Австрія	40,98	10	53,36	8	55,98	10	53,08	11
Велика Британія	33,42	15	38,69	18	41,00	19	50,48	12
Швеція	40,13	11	44,77	14	47,21	13	47,51	13
Німеччина	28,51	22	38,37	19	42,66	17	46,20	15
Греція	31,24	19	41,38	17	42,00	18	44,05	18

Закінчення табл. 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Франція	29,24	21	37,04	20	39,46	23	42,47	19
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Словенія	49,66	6	55,81	6	63,01	2	64,20	3
Естонія	55,27	4	64,30	3	61,32	3	61,81	5
Угорщина	33,19	16	51,75	9	56,26	9	59,36	6
Словаччина	36,96	12	50,78	11	59,08	7	56,24	7
Литва	47,74	7	50,99	10	54,06	11	55,79	8
Чехія	34,12	13	43,49	15	49,67	12	54,25	9
Латвія	46,14	8	55,36	7	60,48	4	54,15	10
Ірландія	64,05	2	65,98	2	60,47	5	47,35	14
Польща	22,04	29	33,96	24	39,49	22	44,15	16
Болгарія	31,28	18	47,94	13	46,04	14	44,09	17
Казахстан	-	-	-	-	38,91	24	41,68	20

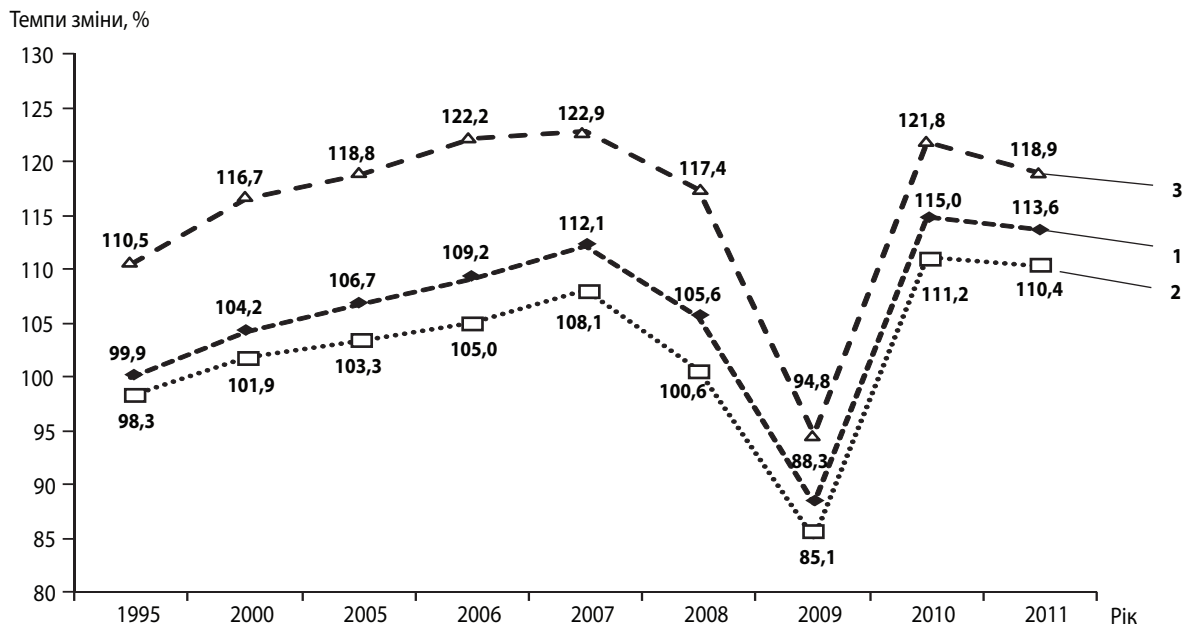

Рис. 9. Динаміка світового ВВП високотехнологічних галузей промисловості в 1995–2011 рр. [15]:
1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

Високі темпи зростання ВВП високотехнологічних галузей промисловості у країнах, що розвиваються, забез-

печили зростання їх частки у загальному обсязі з 13,6 % у 1995 р. до 39,5 % у 2011 р. (рис. 10).

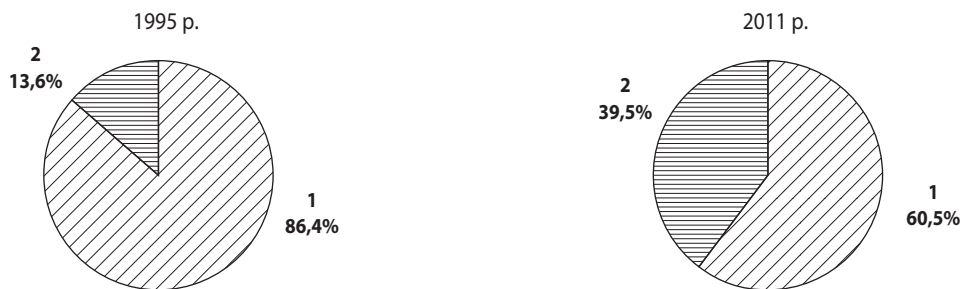

Рис. 10. Структура світового ВВП високотехнологічних галузей промисловості в 1995 і 2011 рр. [16]:
1 – розвинуті країни; 2 – країни, що розвиваються

Згідно з рейтингом ТОП-20 країн-лідерів за обсягами ВВП високотехнологічних галузей промисловості, наведеним у табл. 7, найбільші обсяги у 2011 р. мали Китай, США, Японія, сукупна частка яких у загальносвітовому обсязі становила 55,6 %.

До переліку країн-лідерів за обсягами ВВП високотехнологічних галузей промисловості увійшло 12 розвинутих країн. За досліджуваний період їх питома вага в загальному обсязі ТОП-20 країн скоротилася з 87,2 % у 1995 р. до 61,3 % у 2011 р.

Таблиця 7

Рейтинг ТОП-20 країн-лідерів за обсягами ВВП високотехнологічних галузей промисловості у світі в 1995–2011 рр. [15]

Країна	Рік							
	1995		2000		2005		2011	
	ВВП високотехнологічних галузей, млн дол.	Ранг	ВВП високотехнологічних галузей, млн дол.	Ранг	ВВП високотехнологічних галузей, млн дол.	Ранг	ВВП високотехнологічних галузей, млн дол.	Ранг
<i>Розвинуті країни</i>								
США	390 153	2	512 869	1	534 639	1	640 385	2
Японія	416 540	1	361 901	2	353 401	2	370 080	3
Німеччина	211 948	3	171 198	3	264 010	3	360 567	4
Італія	58 635	7	58 789	8	86 433	6	99 056	6
Велика Британія	67 789	4	73 945	5	78 097	8	81 307	7
Канада	28 612	9	41 346	9	41 771	9	81 010	8
Франція	65 664	5	62 953	6	79 500	7	80 195	9
Іспанія	25 074	11	24 181	11	37 298	10	39 551	14
Швеція	17 796	12	18 413	13	25 649	14	32 859	15
Австрія	12 092	18	11 052	16	18 259	16	25 326	16
Нідерланди	13 725	13	12 773	15	16 539	17	22 915	17
Австралія	9 965	20	8 660	21	13 514	20	20 472	19
<i>Країни, що розвиваються</i>								
Китай	60 969	6	109 206	4	226 046	4	736 826	1
Корея	52 607	8	62 314	7	98 397	5	156 941	5
Бразилія	26 252	10	19 735	12	27 420	13	68 659	10
Індія	13 650	14	13 974	14	28 071	12	65 599	11
Мексика	13 542	15	37 204	10	36 402	11	51 136	12
Росія	12 773	16	9 666	19	23 777	15	48 690	13
Туреччина	11 105	19	9 249	20	14 050	19	21 415	18
Чехія	2 931	25	4 410	25	10 463	23	19 452	20

Починаючи з 2010 р. найбільшим виробником високотехнологічної промислової продукції у світі є Китай. Протягом 1995–2011 рр. обсяги ВВП високотехнологічних галузей промисловості в цій країні збільшилися більше ніж у 12 разів, що забезпечило її переміщення з шостої позиції рейтингу на першу.

Тривалий період часу (1996–2009 рр.) лідерство за обсягами ВВП високотехнологічних галузей промисловості зберігалося за США.

Аналіз динаміки питомих ваг ВВП високотехнологічних галузей у ВВП світової промисловості за період 1995–2011 рр. показав, що питома вага ВВП високотехнологічних галузей у ВВП промисловості світу зменшилася з 26,8 % у 1995 р. до 25,2 % у 2011 р. (рис. 11).

Максимальний рівень цього показника (28,3 %) простежувався у 2000 р. Питома вага ВВП високотехнологіч-

них галузей у ВВП промисловості розвинутих країн суттєво переважала цей показник у країнах, що розвиваються, протягом усього періоду, що аналізується.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз показав, що розвиток промисловості у країнах, що розвиваються, відбувається вищими, порівняно з розвинутими країнами, темпами. Високі темпи розвитку промисловості країн, що розвиваються, забезпечені, у першу чергу, зростанням ємності їх внутрішніх ринків. При цьому збереження високого рівня активності на міжнародному ринку продукції промислового виробництва поки ще дозволяє розвинутих країнам світу втримувати провідні позиції рейтингів. Серед країн, що розвиваються, найбільш промислово розвинутими вважаються Корея, Китай та Індія, а серед розвинутих – Німеччина, Японія та США.

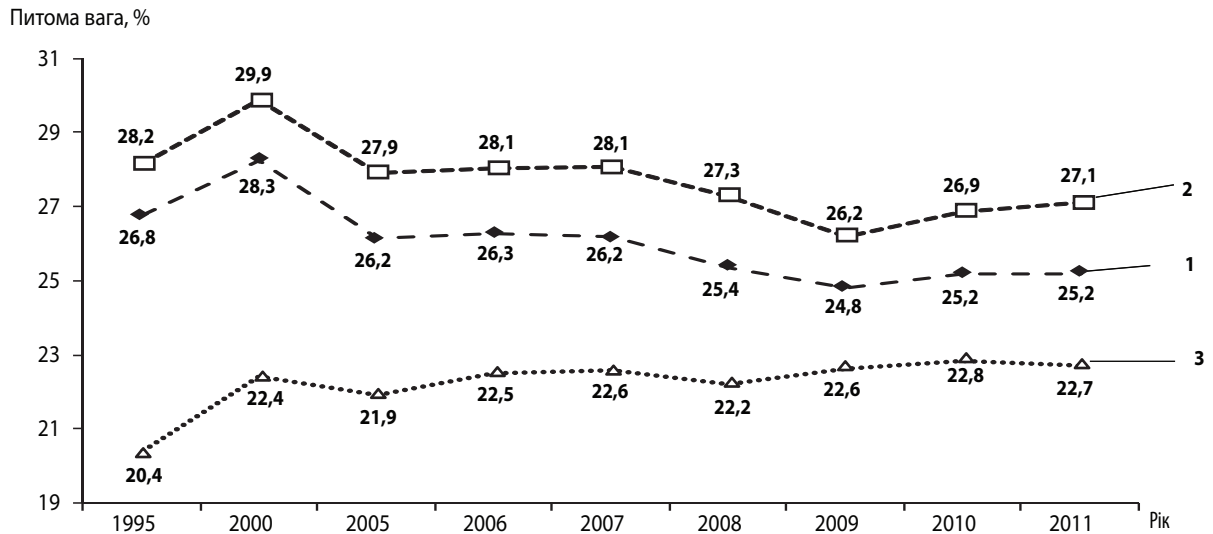

Рис. 11. Динаміка питомої ваги ВВП високотехнологічних галузей у ВВП світової промисловості в 1995–2011 рр. [15]:

1 – світ; 2 – розвинуті країни; 3 – країни, що розвиваються

Суттєва перевага розвинутих країн світу простежується у сфері виробництва високотехнологічної продукції. Навіть враховуючи перевагу в темпах зростання ВВП високотехнологічних галузей промисловості у країнах, що розвиваються, їх частка у загальносвітовому обсязі залишається поки що значно меншою.

Особливої уваги в рамках дослідження тенденцій розвитку промисловості світу потребує Китай. Надзвичайно високі темпи розвитку промисловості цієї країни за період, що досліджується, забезпечили їй світове лідерство та провідну роль на міжнародному ринку продукції промислового виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lin J. Should Industrial Policy in Developing Countries Conform to Comparative Advantages or Defy it? / J. Lin, H.-J. Chang // *Development Policy Review*. – 2009. – Vol. 27, Issue 5. – P. 483–502.
2. Rodrik D. Industrial Policy for the Twenty-First Century / D. Rodrik // *CEPR Discussion Papers*. – 2004. – № 4647. – 45 p.
3. Foreman-Peck J. Industrial Policy in Europe in the 20th Century / J. Foreman-Peck // *EIB Papers*. – 2006. – Vol. 11, No. 1. – 38 p.
4. Pack H. Industrial Policy: Growth Elixir or Poison? / H. Pack // *World Bank Research Observer*. – 2000. – Vol. 15 (1), No. 1. – P. 47–68.
5. Татаркин А. И. Промышленная политика: генезис, региональные особенности и законодательное обеспечение / А. И. Татаркин, О. А. Романова // *Экономика региона*. – 2014. – № 2. – С. 13–22.
6. Дементьев В. Е. Об ориентирах промышленной политики / В. Е. Дементьев // *Журнал Новой экономической ассоциации*. – 2014. – № 2 (22). – С. 201–205.
7. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України: монографія / М. О. Кизим. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.

8. Кизим М. О. Кластеризація економіки як інструмент реалізації промислової політики в країнах світу / М. О. Кизим, В. Є. Хаустова // *Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: монографія*. – Х.: ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 41–55.

9. Промышленная политика и управление развитием промышленности в условиях системных дисбалансов: концептуальные основы: монография / [В. П. Вишнеvский, А. И. Амоша, Л. А. Збаразская и др.]. – Донецк: Ин-т экономики пром-сти, 2013. – 180 с.

10. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: монографія / [Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін.]; за ред. Ю. В. Кіндзерського; Ін-т економіки та прогнозування. – Київ, 2009. – 928 с.

11. Хаустова В. Є. Промислова політика та відмінності у розвитку промисловості в інтеграційних об'єднаннях / В. Є. Хаустова // *Дослідження та оптимізація економічних процесів: монографія* / За ред. О. В. Манойленка. – Х.: НТУ «ХП», 2014. – С. 323–343.

12. Хаустова В. Є. Промислова політика в Україні: формування та прогнозування: монографія / В. Є. Хаустова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 328 с.

13. Доклад о торговле и развитии – 2014 // Конференция Организации Объединенных Наций по торговле и развитию. – Нью-Йорк; Женева: Организация Объединенных Наций, 2014. – 292 с.

14. Отчет о промышленном развитии – 2013. Устойчивый рост занятости: роль обрабатывающей промышленности и структурных изменений / Организация Объединенных Наций по промышленному развитию. – Вена: Организация Объединенных Наций, 2013. – 55 с.

15. World Input – Output Database. National Input – Output Tables [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wiod.org/new-site/database/uiots.htm>

16. Государства – члены Таможенного союза и Единого экономического пространства 2005–2012: статистический сборник / Евразийская экономическая комиссия. – М., 2013. – 128 с.

REFERENCES

- Dementev, V. E. "Ob orientirakh promyshlennoy politiki" [On industrial policy orientations]. *Zhurnal Novoy ekonomicheskoy asotsiatsii*, no. 2 (22) (2014): 201-205.
- "Doklad o trgovle i razvitii - 2014" [Report on Trade and Development - 2014]. *Konferentsiya Organizatsii Obedinennykh Natsiy po trgovle i razvitiuu*. New York; Geneva: Organization of the UN, 2014.
- Foreman-Peck, J. "Industrial Policy in Europe in the 20th Century" *EIB Papers* vol. 11, no. 1 (2006).
- Gosudarstva - chleny Tamozhennogo soiuza i Edinogo ekonomicheskogo prostranstva 2005-2012* [States - members of the Customs Union and the Common Economic Space 2005-2012]. Moscow, 2013.
- Kyzym, M. O. *Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy* [Industrial policy and clustering of economy of Ukraine]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2011.
- Kyzym, M. O., and Khaustova, V. Ye. "Klasteryzatsiia ekonomiky yak instrument realizatsii promyslovoi polityky v krainakh svitu" [Clustering of economics as a tool of industrial policy in the world]. In *Konkurentospromozhnist: problemy nauky ta praktyky*, 41-55. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H.; VD «INZhEK», 2010.
- Kindzerskiy, Yu. V. et al. *Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnogo rozvytku* [Potential national industry objectives and mechanisms of effective development]. Kyiv, 2009.
- Khaustova, V. Ye. "Promyslova polityka ta vidminnosti u rozvytku promyslovosti v intehratsiinykh obiednanniakh" [Industrial policy and differences in industrial development in integration associations]. In *Doslidzhennia ta optymizatsiia ekonomichnykh protsesiv*, 323-343. Kharkiv: NTU «KhPI», 2014.
- Khaustova, V. Ye. *Promyslova polityka v Ukraini: formuvannia ta prohnozuvannia* [Industrial policy in Ukraine: formation and forecasting]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2015.
- Lin, J., and Chang, H.-J. "Should Industrial Policy in Developing Countries Conform to Comparative Advantages or Defy it?" *Development Policy Review* vol. 27, no. 5 (2009): 483-502.
- Otchet o promyshlennom razvitii - 2013. Ustoychivyy rost zaniatosti: rol obrabatyvaiushchey promyshlennosti i strukturnykh izmeneniy* [Report on industrial development - 2013. The steady growth in employment: the role of the manufacturing industry and structural changes]. Vein: Organization of the UN, 2013.
- Pack, H. "Industrial Policy: Growth Elixir or Poison?" *World Bank Research Observer* vol. 15 (1), no. 1 (2000): 47-68.
- Rodrik, D. "Industrial Policy for the Twenty-First Century" *CEPR Discussion Papers*, no. 4647 (2004).
- Tatarkin, A. I., and Romanova, O. A. "Promyshlennaya politika: genezis, regionalnye osobennosti i zakonodatelnoe obespechenie" [Industrial policy: genesis, regional features and legislative support]. *Ekonomika regiona*, no. 2 (2014): 13-22.
- Vishnevskiy, V. P. et al. *Promyshlennaya politika i upravlenie razvitiem promyshlennosti v usloviyakh sistemnykh disbalansov: kontseptualnye osnovy* [Industrial policy and development management industry in terms of systemic imbalances: a conceptual framework]. Donetsk: In-t ekonomiki prom-sti, 2013.
- "World Input - Output Database. National Input - Output Tables" <http://www.wiod.org/new-site/database/uiots.htm>